

Länsstyrelsen
Västernorrland

Projektbeskrivning Stångån

Omslagsbild: Utrivet vandringshinder i Stångån
Fotograf: Jens Löfgren

Projektområde

Stångån är ett biflöde till Ljungan i Västernorrlands län. Stångån mynnar i Ljungan vid Njurundabommen och är det enda större biflödet till Ljungan nedströms Viforsens kraftverk.

Medelvattenföringen är 2,6 m³/s och avrinningsområdet är 223 km². Sjöarealen uppgår till 9,4 procent inom avrinningsområdet fördelat på ett 15-tal sjöar och tjärnar, varav åtta ligger i huvudfåran. Cirka 60 bäckar rinner in i huvudfåran och sjöarna i huvudfåran. Vattendraget och samtliga åtta sjöar i huvudfåran når ej god ekologisk status.

Figur 1. Karta över Stångåns avrinningsområde. ©Lantmäteriet

Orsak till åtgärder

Stångån påverkas genom hela sitt lopp från sjön Torringen till mynningen i Ljungan av olika mänskliga aktiviteter. Särskilt påtagligt är vattenkraft, historiska dammar och olika former av påverkan från skogsbruk. Stångån har varit stängd för fiskvandring i hundratals år. Historiskt har ett 15-tal dammar funnits i vattendraget på de tre milerna från sjön Torringen till mynningen i Ljungan. I dag utgör ungefär hälften av dessa vandringshinder. De första dammarna möter fisken redan strax uppströms inflödet i Ljungan. I nuläget finns fyra dammar som inte längre används vid Njurundabommen. Ägandet av dessa dammar har tagits över av Sundsvalls kommun i syfte att möjliggöra en utrivning av dammarna. Vidare i vattensystemet finns tre vattenkraftverk med tillhörande dammar (Ovansjö, Skärsätt och Torrsjö) och ett regleringsmagasin (Torrningen). Med start i februari 2023 skulle dessa omprövas för moderna miljövillkor inom den nationella planen, vilken nu är pausad till februari 2024. I samband med detta förväntas dessa anläggningar antingen avvecklas eller få miljöanpassade flöden och fiskvandringmöjligheter. Detta tillsammans med annan

historisk påverkan på vattensystemet gör det angeläget att ta ett större grepp för att restaurera hela avrinningsområdet. Stångån har även påverkats av andra verksamheter än vattenkraft och andra dammar, inte minst timmerflottning. Vid fältbesök har konstaterats en betydande påverkan av rensning i långa sträckor, vilket även noterats inom vattenförvaltningen. Även utdikning av våtmarker och sänkning av sjöar påverkar avrinningsområdet. Sammantaget är i princip hela vattendragets sträckning påverkad.

Vad vill vi förbättra

Syftet är att återskapa naturliga habitat så att vattendragen återfår en mer naturlig prägel så som det kan ha sett ut före flottledsrensning. Större block och stenar lyfts in från sidorna av vattendraget och eventuellt externt material tillförs. Stenarna läggs ut så att en jämn strömfördelning och syresättning av vattnet uppstår. Stenarna ger även en dämningseffekt vilket bromsar vattnets framfart vilket även ger upphov till lugna bakvatten och en utökad strandzon. Med tiden kommer även erosionen skapa och förändra vattendragen till de naturliga förutsättningarna. Även sidofårar och kvillsystem öppnas upp som tidigare lagts igen med sten och block. Förstärkning av befintliga lekbottnar med nytt lekgrus för att förbättra lekmöjligheter för öring och andra fiskar kan vara aktuellt.

Vandringshinder tas bort för att skapa fria vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande djur och därmed återskapa konnektivitet uppströms och nedströms i vattendragen.

Genom att genomföra restaurering av tidigare flottade sträckor i vattendragen förväntas öringen, som är värd fisk för flodpärlmussla, gynnas och på så sätt möjliggöra en ökad föryngring av flodpärlmusslan. Restaureringen av vattendragen bidrar även till förbättrade livsmiljöer för andra fiskar och vattenlevande djur.

Det långsiktiga målet är att gynna arterna öring (både stationär och havsöring), flodpärlmussla, flodkräfta, flodnejonöga och ål.

Projektet bidrar till att uppfylla miljömålen levande sjöar och vattendrag och ett rikt växt- och djurliv, samt till att uppnå god ekologisk status i vattendragen.

Planerade åtgärder och aktiviteter

- Åtgärdskartering av vattendrag utifrån biotopkarteringsmetodiken

- Framtagande av återställningsplaner
- Restaurering av flottledspåverkade vattendrag
- Borttagande av vandringshinder
- Inventering av flodpärlmussla
- Uppföljning före och efter genomförd restaurering genom elfiske

Planerad uppföljning

I och med att projektet utförs i samarbete med länsstyrelsen så sker elfiske i de flesta vattendragen före och efter genomförd restaurering. Även inventering av flodpärlmussla sker före restaurering.

I samverkan med

Sportfiskarna, Sundsvalls kommun och Njurunda södra FVO.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Västernorrland

Kontakta oss via e-post vasternorrland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Västernorrland, 871 86 Härnösand, eller ring vår växel 0611-34 90 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/vasternorrland.